

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักปรัชญากระบวรศาสตร์ 5

The Good Quality of Life for Soldiers According to The Five Paradigms

ปราโมท หม่อมศิลา

Pramote Hmomsila

วิทยาลัยการทัพบก

Army War College

Email: promote9211@gmail.com

Received: February 16, 2024; Revised: February 27, 2024; Accepted: February 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักปรัชญากระบวรศาสตร์ 5 ผลการศึกษาพบว่า กระบวรศาสตร์ 5 คือ ความเชื่อส่วนลึกในใจคน แบ่งออกเป็น 5 กระบวรศาสตร์ ได้แก่ 1) กระบวรศาสตร์ยุคดึกดำบรรพ์ เชื่อว่าโลก จักรวาล และธรรมชาติ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว ดังนั้น จึงเชื่อในเรื่องอำนาจลึกลับจากเบื้องบนว่าสามารถดลบันดาลให้สิ่งทั้งหลายเป็นไปต่าง ๆ นานา 2) กระบวรศาสตร์ยุคโบราณ เชื่อว่า โลก จักรวาล และธรรมชาติ มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน ดังนั้น จึงเชื่อเจ้าสำนักหรือเจ้าลัทธิที่รู้จักกฎธรรมชาติดีที่สุด 3) กระบวรศาสตร์ยุคกลาง เชื่อว่าโลกหน้ามืออยู่จริง และความสุกที่จี้รังยังยืนอยู่ในโลกหน้าเท่านั้น 4) กระบวรศาสตร์นวยุค เชื่อในกฎวิทยาศาสตร์ว่าสามารถทำให้มนุษย์เข้าถึงความจริงสากลที่ตรงกับความเป็นจริงได้ และปัญญาของมนุษย์สามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งสู่อีกคนหนึ่งได้ตรงกัน 5) กระบวรศาสตร์หลังนวยุค เชื่อว่า มนุษย์คนหนึ่งโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงความเป็นจริงได้ทั้งหมด จึงควรใช้วิจารณ์ญาณ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักกระบวรศาสตร์ 5 จึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และจริยธรรมดูแล เพื่อให้ทหารมีความคิดและจินตนาการในเชิงสร้างสรรค์ด้วยตนเองไม่ใช่ออกนโยบายมาบังคับให้ทหารปฏิบัติตามแบบปรัชญานวยุค แต่เน้นการมีส่วนร่วม กระบวรการในการเสริมสร้างจิตสำนึก ซึ่งเป็นความสุขจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามสัจจตถญาณปัญญา หรือสุขแท้ตามความเป็นจริงด้วยการสร้างสรรค์ ร่วมมือ ปรับตัว และแสวงหา

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ทหาร, กระบวรศาสตร์ 5

Abstract

This academic article aims to study the good quality of life of soldiers according to the principles of the Five Doctrine Processes. The study found that: The Five Doctrine Processes are beliefs deeply ingrained in people's hearts and can be divided into five processes: 1) the primitive paradigm belief that the world, universe, and nature have no absolute rules, hence believing in mysterious powers from above that can influence various phenomena. 2) the Ancient paradigm belief that the world, universe, and nature have definite rules, thus relying on the authority or doctrine that understands natural laws best. 3) the Medieval paradigm: Belief in the existence of the afterlife and that true happiness resides in the afterlife alone. 4) the Modern paradigm belief in the scientific laws that enable humans to access universal truths, and that human wisdom can be transmitted from one person to another. 5) the postmodern paradigm belief that no individual can fully access the truth, thus advocating for the use of reason and exchanging knowledge with the goal of mutual development. The good quality of life for soldiers according to the Five Doctrine Processes involves developing creative thinking, rational thinking, and moral care. This is achieved not by imposing policies on soldiers to adhere to a particular philosophical doctrine but by emphasizing participation, processes for fostering conscience, which is happiness derived from developing the quality of life according to the spiritual, intellectual, or true happiness by creating, cooperating, adapting, and seeking.

Keywords : Quality of Life, Soldiers, Five Paradigms

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงคุณภาพชีวิต ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะกล่าวถึงเรื่องการพัฒนา ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Development เป็นคำที่สื่อสารในเชิงบวก และถูกใช้ในหลายบริบท ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา ฯลฯ แต่มีจุดร่วมกันคือ การก้าวไปในทางที่ดี คนโดยทั่วไปปรารถนาอยากให้ชีวิตเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ฐานะทางสังคม หน้าที่การงาน เป็นต้น แต่การพัฒนาได้อย่างยั่งยืนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรทำให้เกิดขึ้นแก่คนทั่วไปทั้งประเทศ (เมธา หริมเทพาธิป และ เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2559)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารให้เกิดการก้าวไปในทางที่ดีและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจเบื้องต้นก่อนว่า คุณภาพชีวิตที่เป็นเป้าหมายดังกล่าวนี้คืออะไร เพราะเมื่อตั้งคำถามว่า คุณภาพชีวิตคืออะไร จะพบว่าคำตอบที่แตกต่างกันตามความเข้าใจของแต่ละบุคคล จากการศึกษาพบว่ามี

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและพยายามอธิบายคำว่าคุณภาพชีวิตผ่านมโนทัศน์ต่าง ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ในที่นี้ขอยกเป็นตัวอย่างไว้ 2 ท่าน ดังนี้

เมธา หริมเทพาธิป (2559) อธิบายว่า “การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกิดขึ้นได้เพราะมีจริยธรรมดูแล (Caring) คือ การดูแลตนเองและสรรพสิ่งให้มีความสุขตามความเป็นจริงของแต่ละสิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสุขแท้ตามความเป็นจริงของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นเพราะมนุษย์มีสัญชาตญาณปัญญา” ปัญญาของมนุษย์มีความสามารถ (ability) ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ยืนยันสิ่งที่ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ และสามารถหยั่งรู้ได้ “การหยั่งรู้เหล่านี้เกิดขึ้นจาก “ปัญญาปฏิบัติ” ที่มีการทำซ้ำบ่อย ๆ พิจารณาใคร่ครวญอย่างรอบด้าน ที่ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า “การอบรมหรือการภาวนา” และ “โยนิโสมนสิการ” การหยั่งรู้มีตั้งแต่ระดับผัสสะไปจนถึงการหยั่งรู้ในระดับสูงหรือระดับศาสนา เช่น การหยั่งรู้ในญาณต่าง ๆ และการหยั่งรู้ในระดับศาสดา (โพธิญาณ) เป็นต้น”

เกษม จันทรแก้ว (2558) นิยามว่า “คุณภาพชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางการศึกษา อนามัย และเศรษฐกิจ ตามลักษณะสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ เชื้อชาติ วัฒนธรรม และการเลี้ยงดู” นอกจากนี้ยังได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า คุณภาพชีวิตที่ดี หรืออนามัยที่ดี หรือเป็นคนร่าเริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่างรวมกันของคน ณ ที่แห่งหนึ่ง กลุ่มหนึ่งหรือประเทศหนึ่งในทางตรงกันข้าม คุณภาพชีวิตที่ไม่ดีนั้นอาจไม่ดีอย่างหนึ่งส่วนอย่างอื่นอาจดีก็ได้ เช่น การศึกษาดี ร่าเริง แต่ไม่แข็งแรง มีโรคคุกคามตลอดเวลาก็ได้ การที่จะกล่าวว่า คุณภาพชีวิตจะดีหรือไม่นั้นอาจขึ้นอยู่กับสภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งหมายถึง คนที่อยู่ในท้องที่ที่มีทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เป็นธรรมดาที่จะมีความเป็นอยู่ดีกว่าคนที่อยู่ในที่ขาดแคลนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ในชุมชนแออัดคุณภาพชีวิตก็คงไม่ดีกว่าคนอื่นที่อยู่ในคฤหาสน์ใหญ่โต ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ทำให้คนอเมริกันมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนในประเทศที่กำลังพัฒนา ดังเช่นประเทศไทย ในทำนองเดียวกัน เชื้อชาติ วัฒนธรรม และวิถีเลี้ยงดูของบรรพบุรุษก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตด้วย เช่น เชื้อชาติคนผิวขาวมักมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเชื้อชาติชนผิวเหลือง หรือคนที่มีวัฒนธรรมมกมายและเชื่อถือสิ่งผิด ๆ ในเรื่องการบริโภคและความเป็นอยู่ทั่วไปย่อมมีคุณภาพชีวิตดีกว่าคนที่อยู่อย่างอิสระและมีความเข้าใจแก่นแท้ของชีวิตไม่ได้ และสุดท้ายวิธีการเลี้ยงดู ถ้าคนหนึ่งถูกเลี้ยงดูเลเอาใจใส่ และมีการสั่งสอนที่ดีย่อมมีโอกาสที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคนที่ถูกเลี้ยงแบบทิ้งขว้างเหล่านี้เป็นต้น

จากการให้ความหมายของนักวิชาการข้างต้นจะเห็นว่าแต่ละท่านมีแนวทางการนิยามคำว่าคุณภาพชีวิตที่ต่างกัน เช่น เกษม จันทรแก้ว ได้นิยามคุณภาพชีวิตเน้นหนักไปในด้านสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มีอยู่และสุขภาพที่ดี รวมทั้งยังเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถสัมผัสได้ พิสูจน์ได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ เช่น การศึกษาดี ร่าเริง อยู่ในชุมชนที่ไม่แออัด มีสุขอนามัยด้านอาหารและที่อยู่ ไม่มีโรครุมเร้า ในขณะที่เมธา หริมเทพาธิป นิยามคุณภาพชีวิตโดยเน้นไปในด้านการพัฒนาสติปัญญาบนพื้นฐานของสมรรถนะคิดที่สามารถวิเคราะห์ได้ สังเคราะห์ได้ ยืนยันสิ่งที่คิดได้ และหยั่งรู้ได้ ประกอบกับปัญญาปฏิบัติที่ส่งเสริมในด้านศีลธรรมจริยธรรมให้คุณภาพชีวิตสูงขึ้น

ส่วนหลักปรัชญากระบวนการที่ 5 นั้น เป็นกระแสดีล่าสุดที่ถูกพัฒนามาตามลำดับ ตั้งแต่กระบวนการที่ 1 เป็นต้นมา เพราะกระบวนการที่ทางปรัชญานั้นแบ่งออกเป็น 5 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการยุคดึกดำบรรพ์ 2) กระบวนการยุคโบราณ 3) กระบวนการยุคกลาง 4) กระบวนการยุคใหม่ 5) กระบวนการหลังยุค

ใน 4 กระบวนการแรก ล้วนมีจุดเด่นที่สามารถเอากระบวนการที่ 5 มาช่วยวิเคราะห์ ประเมินค่า สู่การประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทหารได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักปรัชญากระบวนการที่ 5 เพื่อสร้างความเข้าใจในเชิงปรัชญา และจริยศาสตร์ต่อไป

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนการยุคดึกดำบรรพ์

กิริติ บุญเจือ (2545ช) อธิบายว่า กระบวนการยุคดึกดำบรรพ์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ดึกดำบรรพ์เป็นปฐม คงจะหลังจากที่มนุษย์อุบัติขึ้นในโลกนี้ไม่นาน จึงสันนิษฐานได้ว่าปรัชญา ดึกดำบรรพ์มีมาไม่ต่ำกว่า 2 ล้านปีมาแล้ว และอาจจะถึง 3 ล้านปีมาแล้วหรือกว่านั้นก็ได้

จากคำอธิบายของ กิริติ บุญเจือ ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า กระบวนการยุคดึกดำบรรพ์เป็นกระบวนการแรกของมนุษย์ ซึ่งหากมองย้อนไปด้วยจินตนาการของแต่ละคนจะรู้สึกได้ว่า คนยุคดึกดำบรรพ์เกิด และเติบโตท่ามกลางธรรมชาติที่แวดล้อมไปด้วยป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ สัตว์ป่าทุกประเภท ซึ่งให้ความรู้สึกสดชื่น เป็นธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็เต็มไปด้วยภัยอันตรายรอบตัวจากสัตว์ร้ายทั้งที่อยู่บนบก ในน้ำ และ ในอากาศ และภัยธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ไฟป่า น้ำท่วม ขวากหนาม พืชที่เป็นพิษ หุบเหว เป็นต้น ภัยรอบตัวที่เป็นปรากฏการณ์เหล่านี้ได้สร้างความหวาดกลัวให้กับมนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์ ความหวาดกลัวที่เกิดขึ้นย่อมสร้างความวิตกกังวลแก่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เพียงแต่มนุษย์และสัตว์ต่างกันตรงที่ มนุษย์มี ปัญญาแต่ว่าสัตว์มีเพียงสัญชาตญาณ เมื่อสัตว์ทั้งหลายได้เผชิญกับภัยธรรมชาติมีฟ้าร้อง ฟ้าผ่า เป็นต้น สัตว์ทั้งหลายจะเกิดความกลัวภัยดังกล่าวและแสดงออกทางด้านร่างกาย เช่น ตัวสั่น วิ่งหนี กิริตร้อง เป็นต้น ซึ่งมนุษย์ก็เช่นกัน ต่างกันที่สัตว์ไม่มีความสงสัยในสิ่งที่เกิดขึ้น ได้แต่รับรู้และตอบสนองตาม สัญชาตญาณของการเอาตัวรอดเท่านั้น ศักยภาพภายในของสัตว์จึงทำได้เพียงการรับรู้และตอบสนอง ส่วนมนุษย์เมื่อได้ประสบภัยธรรมชาติแล้ว ก็จะนำสิ่งที่เคยกลัวเหล่านั้นมาย้อนคิดหาสาเหตุที่มาหรือ ต้นตอที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าว

การที่มนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์มีความอยากรู้อยากฉลาด เพื่อตอบโจทย์ชีวิตเช่นนี้ ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างด้านสมรรถนะคิดเหนือสัตว์ทั้งหลาย การรู้จักนำสิ่งที่จดจำได้มา “ตรึก” คือ ย้อนคิดไปใน ประเด็นที่ต้องการนำมาวิเคราะห์วิจัย และ “ตรอง” คือ การนำสิ่งที่ตรึกนั้นมาพิจารณาอย่างมีอุปาย มีเทคนิควิธีการ อย่างน้อยที่สุดคือสามารถวิเคราะห์ได้ สังเคราะห์ได้ บนความเชื่อส่วนลึกที่สุดที่มนุษย์ใน ยุคนั้นสามารถจะเข้าถึง มนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์คนแรกที่สามารถให้คำตอบจนเป็นที่พอใจแก่คนทั้งหลาย มนุษย์ผู้นั้นได้มีพระคุณต่อมวลมนุษยชาติอย่างเป็นอเนกอนันต์ แม้ว่าจะมีผู้เสนอคำตอบไว้อย่าง หลากหลายและอาจเป็นคำตอบที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับของคนในยุคปัจจุบัน แต่สำหรับมนุษย์ยุค

ดึกดำบรรพ์อาจกลายเป็นคำตอบที่ดูไร้ค่า และค้านกับสามัญสำนึกอย่างหัวชนฝา เช่น การที่บอกว่าโลกมีกฎเกณฑ์ ปรากฏการณ์ทั้งหลายต้องเดินไปตามกฎอย่างสม่ำเสมอ สำหรับมนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์อาจมองว่าเป็นไปไม่ได้ เพราะตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งหลับ สิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อวาน วันนี้ หรือพรุ่งนี้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้สื่อให้เห็นว่ามีกฎมีเกณฑ์แต่อย่างใด เขาทั้งหลายเห็นเพียงความแตกต่างเท่านั้น เช่น วันนี้แดดออกท้องฟ้าสดใส พรุ่งนี้ฝนตกมีดฟ้ามัวดิน มะรินมีฟ้าผ่าน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลาก เป็นต้น ความแตกต่างที่คนยุคนั้นพบเจอคือสิ่งยืนยันว่าโลกไม่มีกฎเกณฑ์ใด ๆ เพราะถ้ามีกฎเกณฑ์จริง ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นจะต้องมีความสม่ำเสมอ ตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลง แต่สิ่งที่พบเห็นมันไม่ตายตัว มีความเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดา จึงสงสัยกันว่าความเปลี่ยนแปลงและแปรปรวนดังกล่าวนี้ ใครเป็นผู้กำหนด หรือทำให้มันเป็นไป สุดท้ายได้คำตอบร่วมกันว่าเป็นอำนาจลึกลับอะไรสักอย่าง บอกไม่ได้ว่าลึกลับยังไง เพราะยังไม่มีรูปแบบที่ตายตัวชัดเจน รู้แต่เพียงว่าลึกลับ ให้คุณให้โทษแก่คน สัตว์ สิ่งของได้

มนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์ได้เอาความปรารถนาในใจของตนเองไปผูกไว้กับอำนาจลึกลับในธรรมชาติ เช่น 1) ความปรารถนาอยากได้ลาภ ได้มีชีวิตรอดปลอดภัย ได้คำสรรเสริญเยินยอ ได้ความสุขจากความรัก การยอมรับนับถือ 2) ความอยากเป็นนั่นเป็นนี่ เช่น อยากเป็นหัวหน้าเผ่า อยากเป็นสามีภรรยา อยากเป็นพ่อคนแม่คน และ 3) การอยากผลักดันสิ่งที่มีที่เป็นออกไป เช่น ไม่อยากเสื่อมลาภ ไม่อยากให้ลูกเกิดมาพิการ ไม่อยากเป็นหม้าย ไม่อยากได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น ความเชื่อส่วนลึกที่สุดในใจของมนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์จึงได้แก่ “อำนาจลึกลับ” หรือ “น้ำพระทัยเบื้องบน” ที่สถิตอยู่ในธรรมชาติ มีพลังอำนาจบังคับให้ธรรมชาติเป็นไปนานับประการ เพราะฉะนั้น ถ้าใครอยากได้อาหาร ได้คู่ครอง ได้รับความปลอดภัยก็ต้องหาวิธีการเอาอกเอาใจ ด้วยการหาของมาเซ่นไหว้ให้ถูกใจเบื้องบน โดยไม่ยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งที่นำมาเซ่นไหว้นั้นจะถูกต้องเสมอไป ถ้าเบื้องบนเบื่อหน่าย ไม่โปรดปรานแล้ว ก็ต้องรู้จักปรับเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ลองผิดลองถูกอยู่อย่างนี้เรื่อยไปเพื่อความอยู่รอด เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเองและครอบครัว

เมื่อตีความคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามแนวทางของกระบวนการทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน จึงได้แก่การพยายามเข้าถึง หรือการเข้าไปถึงใจของผู้บังคับบัญชาจนรู้แน่แก่ใจว่าผู้บังคับบัญชาซึ่งเปรียบเสมือนเบื้องบนนี้รู้สึกพึงพอใจในสิ่งใด ไม่ว่าจะป็นอาหารการกิน ของซื้อของฝาก กระเช้าดอกไม้หรือของขวัญที่มีนัยยะของการเอาอกเอาใจที่แฝงด้วยผลประโยชน์ การยกย่องชมเชย คำหวานหูหรือสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาอยากฟัง หลีกเลียงคำพูดหรือประโยคที่ผู้บังคับบัญชาไม่อยากฟัง การกระทำที่ส่งผลกระทบต่อผู้บังคับบัญชาสามารถใช้อำนาจบังคับลงโทษได้ หากทำได้เช่นนี้ คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารแบบกระบวนการทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์ก็จะเกิดขึ้น คือ การได้ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เป็นรางวัล และปิดทางที่จะเสื่อมเสีย เช่น ความเสื่อมลาภ การไม่ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง คำติเตียนว่ากล่าว การโดนคำสั่งย้ายให้ไปอยู่หน่วยงานที่ไม่สำคัญหรือขาดช่องทางที่จะทำให้ไม่เติบโตในหน้าที่การงาน เป็นต้น

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์ยุคโบราณ

กীরติ บุญเจือ (2545ก) อธิบายว่า กระบวนทรรศน์ยุคโบราณ เป็นกระบวนทรรศน์ที่ยึดเอากฎของโลกเป็นเกณฑ์ เพราะเชื่อว่า ความสำเร็จอยู่ที่การทำตามกฎของโลกเป็นสำคัญ จึงต้องพยายามค้นคว้าให้รู้จักกฎของโลกและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

กระบวนทรรศน์ยุคโบราณเป็นกระบวนทรรศน์ที่สองของมนุษย์ต่อจากกระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์ ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดในเรื่องอภิปรายก็คือ กระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์เชื่อว่าโลกไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว แต่กระบวนทรรศน์ยุคโบราณมีความเชื่อตรงกันข้ามคือ เชื่อว่าโลกมีกฎเกณฑ์ตายตัว ดังที่ กীরติ บุญเจือ (2546ข) กล่าวว่า กระบวนทรรศน์โบราณ เป็นการเข้าใจแบบใหม่อันเป็นการมองทุกอย่างว่า มาจากกฎเกณฑ์ตายตัว ผู้ค้าประกันความชอบธรรมว่าโลกมีกฎเกณฑ์ตายตัวคือเจ้าสำนัก เพราะเจ้าสำนักเป็นผู้รู้กฎเกณฑ์ของโลกได้ดีที่สุด เข้าทำนองว่า “เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด” ผู้ที่เชื่อก็ไม่ต้องมาค้าประกันความจริงด้วยตัวเอง ผิดถูกอย่างไรเป็นเรื่องของเจ้าสำนัก เพราะเจ้าสำนักเป็นผู้จัดระบบให้สอดคล้องกับกฎของธรรมชาติ หากระบบเกิดปัญหาขึ้นก็แสดงว่าระบบที่วางไว้ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ

เมื่อตีความคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามแนวทางของกระบวนทรรศน์ยุคโบราณเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน จึงได้แก่ การพยายามศึกษากฎระเบียบต่าง ๆ ของทหาร ธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ที่ผู้รู้ได้วางไว้ เพราะแม้แต่ผู้บังคับบัญชาก็ต้องเดินตามกฎนี้ ผิดกฎก็ถือว่าผิดและต้องรับโทษเหมือนกันไม่มีข้อยกเว้น การรู้กฎและเดินตามกฎจึงเป็นสิ่งที่ปลอดภัยที่สุดเพราะมีกฎเป็นระบบที่คอยป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายด้วยประการทั้งปวง ในส่วนข้อปฏิบัติก็ต้องสังเกตดูว่า ผู้บังคับบัญชามีความศรัทธาหรือเชื่อถือใครเป็นพิเศษก็ต้องเดินตามข้อปฏิบัติของคน ๆ นั้น ประดุจเป็นเจ้าของที่ควรเคารพบูชาและเชื่อถือปฏิบัติตามคำสอนหรือขอแนะนำนั้น เช่น ผู้บังคับบัญชาเชื่อถือแนวคิดของลัทธิคอมมิวนิสต์และได้นำเอาแนวคิดนี้มาจัดระบบกองทัพ ผู้ใต้บังคับบัญชาก็ต้องศึกษาแนวคิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ให้แตกฉานและเดินตามกฎเกณฑ์นี้โดยไม่ต้องสงสัย ถ้าผู้บังคับบัญชายึดหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในกองทัพ ผู้ใต้บังคับบัญชาก็ต้องศึกษาว่าหลักธรรมาภิบาลที่นำมาใช้ดังกล่าวมาจากแนวคิดของใครหรือใครเป็นผู้ตีความขยายความ เป็นต้น เข้าทำนองเป็นศิษย์ยกครู คือ ใช้แนวคิดของใคร ระบบของใคร ก็ต้องเคารพและเชื่อตรงต่อเจ้าของความคิดนั้น ๆ เพราะคนกระบวนทรรศน์ที่สองยึดถือความซื่อสัตย์ ความกตัญญูเป็นหลัก เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือและเกียรติภูมิเอาไว้ สังเกตจากการทำธุรกิจสมัยนั้น เป็นธุรกิจแบบแลกเปลี่ยนสินค้า เช่น เอาข้าวสารไปแลกกับเกวียน เป็นต้น ขวานาปลูกข้าว มีข้าวแต่ไม่มีเกวียนใช้ ส่วนนายช่างผู้ทำเกวียน มีอุปกรณ์ มีความรู้และทักษะในการทำเกวียน แต่ไม่ได้ทำนา ไม่มีข้าวกิน ก็เอาสิ่งที่ตนมีไปแลกกับสิ่งที่ตนไม่มี เป็นธุรกิจแบบแลกเปลี่ยน (exchange) ที่ต้องอาศัยความน่าเชื่อถือหรือเครดิต (credit) เพราะหากใครไม่มีความน่าเชื่อถือ ก็ยากที่จะมีคนยอมรับนับถือและไม่อยากทำธุรกิจด้วยเพราะขาดความซื่อสัตย์และไว้ศักดิ์ศรี

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์ยุคกลาง

กิริติ บุญเจือ (2546ก) กล่าวว่า กระบวนทรรศน์ยุคกลางยึดเอาความสุขในโลกหน้าเป็นหลัก เพราะเห็นความอนิจจังของโลกนี้ว่า แม้จะรู้กฎทุกกฎของโลกและปฏิบัติตามอย่างไม่บกพร่อง ความสุขในโลกนี้ที่ได้ ก็ไม่สมบูรณ์แบบและไม่ถาวร ความสุขแท้และถาวรมีอยู่ในโลกหน้าเท่านั้น จึงต้องใช้ชีวิตอันจำกัดและสั้นในโลกนี้เพื่อแสวงหาความสุขแท้ถาวรในโลกหน้า ผู้ที่ยึดมั่น ในความคิดเช่นนี้จะพร้อมสละโลกไปบำเพ็ญพรตกันมาก พบได้ในทุกศาสนาในยุคกลาง เช่น นักบุญในศาสนาคริสต์เน้นในวินัยก็คือวิถีชีวิตที่ตรงข้ามกับชีวิตฟุ้งเฟ้อ ไม่ข้องแวะกับความสุข ในทุกรูปแบบ ไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว ทุกอย่างเป็นของศาสนา เป็นต้น

เมื่อตีความคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามแนวทางของกระบวนทรรศน์ยุคกลางเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน จึงได้แก่ การตั้งเป้าหมายไว้ที่ความสุขในโลกหน้าเป็นสำคัญ โลกหน้าเป็นอภิปรชญาหรือความเป็นจริงสูงสุดที่ควรบรรลุถึง

ทหารที่ต้องการบรรลุถึงโลกหน้าแบบเอกนิยม เช่น การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพรหมัน การเข้านิพพานซึ่งเป็นความจริงสูงสุดเพียงหนึ่งเดียว การได้เข้าไปอยู่กับพระเจ้า เป็นต้น

ทหารที่ต้องการบรรลุถึงโลกหน้าแบบพหุนิยม เช่น การเข้าไปสู่ดินแดนแห่งสวรรค์ มี 6 ชั้น ซึ่งเป็นที่อยู่ของเทพเทวดา การเข้าถึงพรหมรูปและอรุปรหม การได้เข้าไปอยู่ในอาณาจักรของพระพรหม พระนารายณ์ พระวิษณุ เป็นต้น

ความเป็นจริงสูงสุด คือ โลกหน้าในรูปแบบต่าง ๆ นี้ ทหารกระบวนทรรศน์ยุคกลางเชื่อว่าเป็นคุณภาพชีวิตที่ประเสริฐเลิศเลอหรือสูงสุด เพราะเชื่อว่าคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในโลกนี้ไม่มีอยู่จริงแต่ก็เป็นของชั่วคราว ไม่แน่นอน ไม่ใช่คุณภาพชีวิตที่มีความจริงยั่งยืนเหมือนกับโลกหน้า ดังนั้น วิธีการเข้าถึงความเป็นจริงสูงสุดนี้จำเป็นต้องทราบถึงวิธีการของศาสดาที่ตนเคารพนับถืออยู่ เพราะศาสดาเป็นผู้ค้าประกันคุณภาพชีวิตในโลกหน้า เจ้าสำนักคนไหนก็ไม่สามารถการันตีโลกหน้าได้แม่นยำและแน่นอนได้มากกว่าพระศาสดา พระศาสดาเป็นที่สุด พระวจนะของพระศาสดาเป็นหนึ่งไม่มีสอง ตรัสพระวาจาอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้นไม่ผิดเพี้ยน เพราะฉะนั้น ทหารผู้ชาญฉลาดมีความมุ่งหวังจะได้ไปโลกหน้าเพื่อได้คุณภาพชีวิตที่ดีเลิศจึงต้องปฏิบัติตามคำสอนของศาสดา เว้นในสิ่งที่พระศาสดาห้าม ทำในสิ่งที่พระศาสดาอนุญาต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวาระสงคราม หากรบราฆ่าฟันเพื่อศาสนาของพระศาสดาแล้วก็ยิ่งจะได้บุญมาก ได้บุญสูงสุดคือโลกหน้าที่จีรังยั่งยืน มีความสุขเป็นนิรันดร เหมือนอย่างที่ยุคกลางมีการรบเพื่อพระเจ้า โดยเชื่อว่าการรบเพื่อพระเจ้าเมื่อตายไปแล้วจะได้ไปอยู่ในอ้อมกอดของพระองค์

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์นวยุค

กระบวนทรรศน์นวยุคเป็นกระบวนทรรศน์ที่ 4 ของมวลมนุษยชาติ กิริติ บุญเจือ (2546ข) กล่าวว่า “กระบวนทรรศน์นวยุค มองทุกอย่างว่าเป็นระบบเครือข่ายแบบวิทยาศาสตร์” ซึ่งหมายความว่าความเป็นจริง (reality) สามารถเข้าถึงได้และปัญญาของมนุษย์ก็สามารถเข้าใจความเป็นจริงนั้นได้ตรงกัน ดังนั้น ความจริง (truth) ในจิตของมนุษย์จึงมีเครือข่ายตรงกันกับระบบเครือข่ายในเอกภพ มนุษย์ผู้รู้

ระบบเครือข่ายเหล่านี้สามารถถ่ายทอดความจริงที่ตรงกับความเป็นจริงนี้สู่กันและกันได้เพราะมนุษย์มีโครงสร้างสมองคล้ายคลึงกัน (ตามแนวคิดของคานท์) แต่มนุษย์ต้องถ่ายทอดความจริงเหล่านี้ด้วยภาษา และภาษาที่เหมาะสมที่สุดต้องเป็นภาษาอุดมการณ์หรือภาษาวิชาการที่มีนิยามชัดเจน ความชัดเจนในการนิยามช่วยให้ความคิดไม่สับสน สามารถสื่อความเข้าใจของผู้พูดกับผู้รับให้เข้าใจตรงกันได้ ภาษาก็เหมือนการเล่นเกม การที่ผู้เล่นจะเข้าใจในเกมจำเป็นต้องสร้างกฎกติกาหรือข้อตกลงในเกมนั้น (ตามแนวคิดของวิตเกินชทายน์) ในทางภาษาก็คือการนิยามศัพท์นั่นเอง

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์นวยุคจะเกิดขึ้นได้จริง มนุษย์จะต้องรู้จักสากล (universal) ซึ่งกฎเหล่านี้หาได้จากกระบวนทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น ไม่สามารถหาได้จากกฎเจ้าสำนักทางศาสนาและปรัชญา เพราะกฎทางศาสนาเป็นกฎที่มงายไร้สาระ เป็นความรู้ระดับต่ำสุดของมวลมนุษยชาติตามที่อูกุส กงต์ (Auguste Comte) ได้เสนอไว้เพื่อลดบทบาทและอำนาจของทางศาสนจักร ให้เบาบางและจางลงและหวังว่าวันหนึ่งจะหมดไปและแทนที่ด้วยศาสนาแบบใหม่ที่เป็นศาสนาแบบวิทยาศาสตร์ มีห้องทดลองเป็นโบสถ์ มีนักวิทยาศาสตร์เป็นนักบุญ มีวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นมรรคเป็นที่พึง นอกจากนี้ กฎสากลดังกล่าวยังไม่อาจหาได้จากกฎเกณฑ์ของเจ้าสำนักทั้งหลายเช่นคนกระบวนทรรศน์โบราณเคยยึดถือ นั่นก็เพราะปรัชญาเป็นเพียงแค่วิทยาศาสตร์เทียม แม้ว่าแอริสทาเติล (Aristotle) จะเคยเสนอวิธีการแสวงหาความรู้ไว้อย่างน่าสนใจเพียงใด แต่ก็ยังขาดในส่วนของการทดลอง (test) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้มีเครื่องมือที่ทันสมัยอันเกิดจากนวัตกรรมและเทคโนโลยีซึ่งสามารถทดลองให้เห็นประจักษ์ได้ด้วยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่คนกระบวนทรรศน์โบราณหาไม่ (ปราโมทย์ หม่อมศิลา, 2561)

เมื่อคนกระบวนทรรศน์นวยุคเห็นแน่แกใจเช่นนี้ว่า ความรู้ทางเทววิทยาและศาสนาเป็นความรู้ชั้นต่ำสุด ความรู้ทางปรัชญาเป็นเพียงวิทยาศาสตร์เทียม ก็ได้โอกาสสถาปนาความรู้ที่ตรงกับความเป็นจริงด้วยกฎสากลที่มาจากวิทยาศาสตร์ โดยได้ประกาศหลักการที่สำคัญเอาไว้ดังนี้ (กิริติ บุญเจือ, 2546ค)

1) เชื่อว่าโลกมีกฎเกณฑ์ตายตัวและสัมพันธ์กันเป็นระบบเครือข่าย ในกฎแต่ละกฎ จะโยงใยกันหมดเป็นระบบเครือข่ายเหมือนกับระบบคณิตศาสตร์ เพราะฉะนั้นจึงถือว่า คณิตศาสตร์นี้เป็นตัวที่จะนำเราไปสู่โครงสร้างเครือข่ายหรือระบบเครือข่ายของโลกทั้งหมด

2) เชื่อว่าปัญญามนุษย์สามารถเข้าใจระบบเครือข่ายนี้ได้ตรงกันกับเครือข่ายของโลกโดยอาศัยกระบวนทางวิทยาศาสตร์ (คือ การได้กฎแต่ละกฎ) และใช้เหตุผลโยงใยถึงกัน (คือวิชาตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์)

3) เชื่อว่า ภาษาของมนุษย์เราสามารถสื่อเครือข่ายนี้ถึงกันได้ด้วยการสร้าง ระบบภาษาให้เป็นภาษาอุดมการณ์ (โดยการใช้ระบบตรรกศาสตร์มานิยามภาษาเพื่อให้อาจสามารถสื่อเครือข่ายได้อย่างสมบูรณ์)

ใน 3 ระบบเครือข่ายข้างต้นตรงกัน และตอบสนองกันเป็นอย่างดี คือ ระบบเครือข่ายของเอกภพ ปัญญา และภาษา

เมื่อทหารกระบวนทรรศน์นวยกต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านร่างกายก็ต้องอาศัยวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อเสริมสร้างสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง เรียนรู้หลักการใช้ชีวิตบนรากฐานทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ สารเคมี แร่ธาตุ วิตามินต่าง ๆ ที่อยู่ในอาหารและเครื่องดื่ม เมื่อต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์หรือจิตใจก็ต้องเรียนรู้วิชาจิตวิทยา ใช้ยาบำบัด เพื่อให้อารมณ์เกิดความสมดุลตามหลักวิทยาศาสตร์ เมื่อต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจริยธรรม ก็ต้องคิดถึงประโยชน์ของมนุษยชาติ ดังที่นักวิทยาศาสตร์ได้เคยทำไว้เป็นตัวอย่างมาแล้ว นักวิทยาศาสตร์ได้เสียสละทุ่มเทร่างกายและแรงสมอง เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อการวิเคราะห์วิจัย ซึ่งตรงกับหลักการของลัทธิประโยชน์นิยมที่ว่า “เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่คนจำนวนมากที่สุด” ความสุขที่ได้รับก็จะเป็นความสุขสากลที่ไม่มีการแบ่งแยกความสุขเหมือนกับทางศาสนาหรือกระบวนทรรศน์ยุคกลาง ไม่มีการแบ่งแยกความสุขไว้เฉพาะสำนักใดสำนักหนึ่งเหมือนในกระบวนทรรศน์ยุคโบราณ ไม่ไร้กฎเกณฑ์แบบหลักลอยเหมือนกับกระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์ ทหารกระบวนทรรศน์นวยกจึงมีคุณภาพชีวิตที่เป็นสากล มีความแน่นอนสม่ำเสมอตรงกับความ เป็นจริงในธรรมชาติมากที่สุด เพราะเข้าถึงความจริงเป็นระบบเครือข่าย มีเครื่องมือและวิธีการที่ยอมรับนับถือได้อย่างเป็นสากลคือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์จะช่วยให้คุณภาพชีวิตของทหารเป็นจริงได้และแบ่งปันคุณภาพชีวิตเหล่านี้ไปสู่ผู้อื่นในสังคมด้วย คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์นวยกจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สามารถชีวิตเป็นรูปธรรมได้ คุณภาพชีวิตของทหารกระบวนทรรศน์นวยกจึงเน้นไปที่ประโยชน์ส่วนตัว เช่น เงินเดือน สวัสดิการ ความมั่นคงของอาชีพ (ปราโมทย์ หม่อมศิลา, 2561)

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์หลังนวยก

การคิดอย่างสร้างสรรค์ (creative thinking)

การสร้างสรรค์ทฤษฎีใหม่ ๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าขาดความคิดสร้างสรรค์ มนุษย์จำเป็นต้องมีจินตนาการสำหรับก้าวพ้นกรอบเดิม ๆ เพื่อไปสู่สิ่งใหม่ที่ดีกว่าเสมอ ยกตัวอย่าง เช่น ทฤษฎีสัมพัทธภาพ เป็นต้น

หลังจากที่อายน์ชไตน์ (Albert Einstein) ตีพิมพ์ทฤษฎีสัมพัทธภาพทั่วไปได้ไม่นาน ตัวเขาเองและคนอื่น ๆ ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีกับเอกภพทั้งหมด และภายในเวลาไม่กี่สัปดาห์ งานวิจัยของเขาเหล่านี้ก็นำไปสู่ทฤษฎีที่น่าจะพอเชื่อถือได้ ทฤษฎีสัมพัทธภาพทั้งสองนี้ถือเป็นความสำเร็จอันล้ำค่าที่สุดชิ้นหนึ่งของมวลมนุษยชาติและอายน์ชไตน์ก็ใช้มันลบลมโนคติเกี่ยวกับโลกแห่งความเป็นจริงในแบบนิวตันจนหมดสิ้น (Brian Geene, แปลโดย ดร.อรรถกฤต ฉัตรภูติ, 2552) และต่อมาอายน์ชไตน์ได้คิดค้นงานด้านควอนตัมในทศวรรษ 1920 แต่เขารู้สึกไม่สบายใจอย่างมากกับงานเวิร์นเนอร์ ไฮเซนเบิร์ก โนโคเปนฮาเกน พอล ดิแรก ในแคมบริดจ์ และเออร์วิน ชโรดิงเจอร์ ในซูริค ซึ่งร่วมกันพัฒนาภาพความจริงใหม่ เรียกชื่อว่าการศาสตร์ควอนตัม บรรดาอนุภาคเล็ก ๆ ไม่มีตำแหน่งและความเร็วที่แน่นอนอีกต่อไป ยิ่งเราวัดตำแหน่งของอนุภาคได้แม่นยำขึ้น เราก็จะวัดความเร็วของอนุภาคได้แม่นยำน้อยลง และในทางตรงกันข้ามอีกด้วย อายน์ชไตน์ไม่ชอบใจในความไม่แน่นอนของกฎพื้นฐานอย่างยิ่ง และเขาก็ไม่เคยยอมรับกลศาสตร์

ควันท้มอย่างเต็มที่ ความรู้สึกของเขาแสดงออกมาชัดเจนในคำกล่าวของเขารู้จักกันดี “พระเจ้าไม่เล่นทอดลูกเต๋าทหารอก” ทว่านักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ยอมรับทฤษฎีควันท้มใหม่ เพราะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่อธิบายไม่ได้มาก่อน และความสอดคล้องกับการทดสอบ ทฤษฎีควันท้มกลายเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเคมีวิทยาศาสตร์โมเลกุลและอิเล็กทรอนิกส์และเป็นพื้นฐานสำคัญของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนโลกในรอบ 50 ปีที่ผ่านมา (Stephen Hawking, แปลโดย ดร.ชัยวัฒน์ คุประตกุล, 2544)

คุณูปการของความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้หยุดแค่ทฤษฎีสัมพัทธภาพเท่านั้น แต่ยังทำให้เกิดการสร้างทฤษฎีใหม่ ๆ ขึ้นมามากมายในเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน ความคิดสร้างสรรค์ทำให้มนุษย์กล้าคิดพ้นจากกรอบเดิม ๆ ที่เคยยึดมั่นถือมั่น ปรชญาหลังนวยุคสายกลางเสนอหลักยึดเหนี่ยวแต่ไม่ยึดติด เพื่อให้ใจของมนุษย์มีความยืดหยุ่น คือ ไม่สุดโต่งไปในด้านใดด้านหนึ่งระหว่างการยึดมั่นถือมั่นว่าสิ่งนี้เท่านั้นถูกสิ่งอื่นเป็นโมฆะ กับการไม่ยึดอะไรเลย ตั้งหน้าตั้งตาทำลายทุกอย่างที่เป็นระบบโครงสร้าง ตัดสินใจเอาเฉพาะหน้าโดยไร้สิ่งยึดเหนี่ยวและไม่เสนอสิ่งใหม่ใด ๆ ขึ้นมาด้วย

ความคิดสร้างสรรค์ต้องอยู่บนหลักเหตุผล เหตุผลจะเกิดได้ก็ต้องตั้งคำถามให้เป็น คือ ไม่ใช่แค่การตั้งคำถามแบบทั่วไป (question) แต่ต้องรู้จักวิธีทำให้เป็นคำถาม (questionization) โดยถามด้วยคำว่า “ทำไม” (Why) เช่น ถ้ามีคน ๆ หนึ่งถูกยกย่องว่าเป็นคนมีคุณธรรม เราต้องใช้วิธีทำให้เป็นคำถามว่าทำไมคน ๆ นี้จึงถูกยกย่องว่าเป็นคนมีคุณธรรม แล้วหาคำตอบเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การอธิบายเพื่อตอบคำถามว่า “ทำไม” มักจะตอบด้วยประโยค “เพราะว่า” แต่เนื้อหาที่อธิบายนั้นจะต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ กล่าวคือ การรู้จักสร้างมุมมองและทิศทางไปในทางที่ดีเพื่อค้นหาสิ่งที่มีอยู่ในตัวคน ๆ นั้นว่า คุณธรรมที่เขายึดถือและปฏิบัติอยู่นั้น “มี” เรื่องอะไรบ้างที่ทำให้เขา “เป็น” คนที่มีคุณธรรม การอธิบายจะเป็นการอธิบายถึงความมีอยู่จริง (exist) ในปรากฏการณ์ต่าง ๆ มีการยกตัวอย่างการกระทำหรือการแสดงออก พฤติกรรมหรือความประพฤติที่มีนัยยะบ่งชี้ถึงความเป็นคนมีคุณธรรม เช่น เขาดูแลพ่อแม่ รับผิดชอบในหน้าที่การงาน เป็นต้น การรู้จักแสวงหาความมีอยู่จริงในคุณสมบัติต่าง ๆ เช่นนี้ เป็นการฝึกมองสิ่งใหม่ ๆ ในประเด็นที่เราต้องการศึกษา เป็นการเปิดใจให้กว้าง เพื่อศึกษาสิ่งใหม่ ๆ รอบตัวที่เกิดจากการวิเคราะห์แยกแยะ การรู้จักวิเคราะห์จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้ เช่น ชิ้นส่วนต่าง ๆ ของมนุษย์เมื่อประกอบกันเข้าก็เรียกว่า “คน” แต่ถ้าวิเคราะห์หรือออกไปก็จะกลายเป็นสิ่งอื่นที่ไม่เรียกว่า “คน” แต่เรียกเป็นสิ่งอื่นแทน เช่น เรียกว่าแขน ขา หัว ตา จมูก ลำไส้ หัวใจ เลือด เป็นต้น นอกจากการวิเคราะห์แล้ว การสังเคราะห์ก็ยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้ เช่น น้ำ ประกอบด้วยธาตุไฮโดรเจน และออกซิเจน ถ้าเราใช้วิธีการวิเคราะห์คุณสมบัติของธาตุทั้งสองก็จะทราบข้อมูลใหม่ ๆ ขึ้นมาว่า ไฮโดรเจน มีคุณสมบัติ “ติดไฟ” ส่วนออกซิเจนมีคุณสมบัติ “ช่วยให้ไฟติด” ตามธรรมชาติแล้วถ้าธาตุทั้งสองมารวมกัน ความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นก็คือการเผาไหม้ที่รุนแรง แต่ในความเป็นจริงเมื่อนำธาตุทั้งสองมาสังเคราะห์กัน กลับกลายเป็นคุณสมบัติใหม่ คือ “เป็นสิ่งดับไฟ” และยังสามารถดื่มได้ นำไปประกอบอาหารเพื่อการบริโภคได้ การสังเคราะห์จึงเป็นที่มาของวิธีคิดสร้างสรรค์อีกแบบหนึ่ง

การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Mind)

กীরติ บุญเจือ (2545ก) อธิบายไว้ว่า วิจารณ์ญาณ ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. วิเคราะห์ (analytic) แจกแจงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาตรงประเด็น
2. วิจักษ์ (appreciative) คือ ประเมินค่าแต่ละประเด็นที่แจกแจงออกมา
3. วิธาน (applicative) คือ ลงมือทำการอย่างมีวิธี คือ เลือกเอาเฉพาะที่เห็นว่าจะเป็นคุณ

มาใช้ตามเป้าหมาย

จริยศาสตร์แห่งการดูแล (Ethics of Care)

ซีกมันท์ บอเมิน (Zygmunt Bauman) นักจริยศาสตร์หลังนวยุค เสนอความคิดเป็นพื้นฐานว่า มนุษย์เรามีได้มีแต่เพียงกิเลสที่ทำให้คนอยากทำชั่ว แต่ให้สำนึกให้ดี ๆ จะพบว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมชนิด มีภาวะเพื่อผู้อื่น (Being for the Other) เป็นความเป็นจริงแรกในตัวตนของมนุษย์ ขอให้มีโอกาสได้ปลูก ขึ้นมาและพัฒนาให้ทั่วถึงด้วยการศึกษาที่ถูกต้องซึ่งมีรายละเอียดน่าสนใจศึกษาโดยเฉพาะต่อไป ในฐานะ เป็นจุดเริ่มต้นของจริยศาสตร์แห่งการดูแล (กীরติ บุญเจือ, 2551) คือ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว และ พลังร่วมมือ ต่อมา ศาสตราจารย์กীরติ บุญเจือ ได้เพิ่มพลังแสวงหาขึ้นมาอีก จึงกลายเป็นพลังของปัญญา 4 อย่าง คือ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

พลังสร้างสรรค์ช่วยให้มนุษย์หลายกรอบประสบการณ์และความเชื่อเดิม ๆ เพื่อ “ย้อนอ่านใหม่ หมดไม่ลดละอะไรเลย” (reread all, reject non) ในทุกสิ่ง เพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ยืนยันสิ่งที่ คิด และหยั่งรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยความสามารถทางปัญญาเพื่อค้นพบสิ่งใหม่ ๆ เช่น

(1) ทฤษฎีสัมพัทธภาพระหว่างวัตถุและพลังงาน ที่ค้นพบโดยอัลเบิร์ต ไอน์ชไตน์ ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในวงการวิทยาศาสตร์ ในการผลิตพลังงานนิวเคลียร์

(2) การประดิษฐ์แท่นพิมพ์เครื่องแรกสำเร็จ โดย โยฮัน กูเทินเบอร์ก (Johann Gutenberg) ใน ปี ค.ศ. 1442 เป็นผลให้สามารถพิมพ์หนังสือได้จำนวนมากในเวลาเดียวกัน อันเป็นการขยายโอกาสใน การรับรู้ทางด้านความรู้อย่างกว้างขวาง

(3) การประดิษฐ์โทรศัพท์เครื่องแรกระหว่างรัฐนิวยอร์ก และชิคาโก โดยอเล็กซานเดอร์ เกรแฮม เบลล์ (Alexander Graham Bell) ใน ค.ศ. 1874 เป็นต้นแบบของการผลิตเครื่องมือสื่อสารในปัจจุบัน อีกมากมาย

ด้านการบริหารก็เช่นกัน ได้มีการใช้พลังสร้างสรรค์เพื่อริเริ่มและเปลี่ยนแปลง เช่น

(4) เฟรดริก เทย์เลอร์ (Frederick W. Taylor) ผู้ซึ่งได้ยอมรับว่าเป็น “บิดาแห่งศาสตร์การ บริหาร” ความคิดเบื้องต้นคือการเพิ่มความสามารถในการผลิต โดยให้ค่าจ้างของพนักงานขึ้นอยู่กับผลิต ภาของพนักงาน

(5) ปีเตอร์ เอฟ ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker) นักคิดด้านการบริหารสมัยใหม่ เป็นผู้เสนอ ความคิด “ธุรกิจข้ามชาติ” และ “ศูนย์ข้อปั้งสากล” รวมทั้งศาสตร์ด้านการบริหารอย่างมีเป้าหมาย ในปี ค.ศ. 1954 (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

แม้ว่าพลังสร้างสรรค์จะดูเหมือนว่าเป็นพลังด้านบวก แต่บางครั้งก็อาจสร้างความเสียหายให้เกิดแก่ผู้อื่นและสังคมได้ ดังนั้น จึงต้องมีพลังที่สองคือ พลังปรับตัว เพื่อให้มนุษย์รู้จัก “แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์” กล่าวคือ สิ่งใดที่เห็นร่วมกันก็นำมาปฏิบัติร่วมกัน ส่วนใดที่เห็นต่างก็ให้ถือว่าเป็นพรสวรรค์ของแต่ละฝ่ายที่ควรนำมาสนับสนุนกันเพื่อเป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

เมื่อมนุษย์รู้จักใช้พลังปรับตัวให้เกิดประโยชน์ ก็จะเกิดการก้าวออกจากจุดยืนและประสบการณ์เดิม ๆ ที่ตนยึดอยู่เพื่อก้าวไปสู่จุดสนใจของคนอื่น คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา แสวงหาการมีส่วนร่วมด้วย “พลังร่วมมือ” กิรติ บุญเจือ (2551) กล่าวว่า ในสังคมปัจจุบันไม่มีใครจะอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยว เพราะความเป็นอยู่ในปัจจุบันมีปัญหาสลับซับซ้อนยิ่งนัก ผู้มีเป้าหมายเหมือนกันหรือผลประโยชน์ร่วมกันจึงต้องหันหน้าเข้าปรึกษาหารือกัน และช่วยกันเป็นหูเป็นตาในการรักษาผลประโยชน์ของกันและกัน ยิ่งกว่านั้น การซื้อขายในปริมาณมากย่อมลดราคาต้นทุนลงได้มาก จึงเห็นกันอยู่ว่า องค์กร ชมรม สโมสร สหกรณ์ สมาคม ฯลฯ เกิดขึ้นราวกับดอกเห็ด การร่วมมือเคยมีมาแล้วในอดีต แต่ทว่าการร่วมมือในอดีตมักจะมีพื้นฐานอยู่บนความจงรักภักดี ในปัจจุบันการร่วมมือมักจะเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ บนพื้นฐานของความเสมอภาค ประทานได้จากการเลือกตั้งคะแนนเสียงข้างมาก โดยไม่ขึ้นต่อยศถาบรรดาศักดิ์หรือวงศ์ตระกูล จึงนับว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมปัจจุบัน การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยก็ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานเดียวกันนี้ แม้จะเป็นความต้องการของมนุษย์ปัจจุบันก็ต้องร่วมมือกัน แต่ความล้มเหลวก็เกิดขึ้นให้เห็นอยู่บ่อย ๆ ทั้งนี้เพราะสมาชิกไม่รู้จักร่วมมืออย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ การร่วมมือได้อย่างดีและสม่ำเสมอจึงนับว่าเป็นคุณธรรมสำคัญข้อหนึ่งของชีวิตในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การใช้สติปัญญา การใช้ความสามารถส่วนบุคคล และการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนประดิษฐ์กรรมต่าง ๆ การร่วมมือไม่ว่าจะในระดับใดทั้งสิ้นต้องการคุณธรรมนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เพราะทุกคนมีส่วนได้ส่วนเสียอย่างใกล้ชิด ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ธรรมชาติ ไม่ว่า ณ ส่วนใดของโลก ย่อมมีผลกระทบต่อทุกส่วนของโลก

พลังสุดท้ายคือพลังแสวงหา เป็นพลังที่มีความจำเป็นต่อจากพลังร่วมมือ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า กิรติ บุญเจือ ได้เพิ่มพลังที่ 4 นี้ขึ้นมาเพื่อให้เกิดสถานะเคลื่อนที่ไปข้างหน้าไม่มีที่สิ้นสุด (becoming) เพื่อให้เกิดการแสวงหาในสิ่งที่ขาดหาย เพราะถึงแม้ว่าจะมีกระบวนการร่วมมือ แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างแล้ว แต่ข้อเท็จจริงที่ผู้ปฏิบัติงานที่ทำงานร่วมกันต้องประสบก็คือ การร่วมแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อตอบโจทยปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งอาจจะเกิดจากการบริหารคน บริหารธุรกิจ บริหารงานวิชาการ เป็นต้น เพราะปัญหาหลาย ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นบางครั้งไม่มีอยู่ในตำราเพราะเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงต้องมีพลังแสวงหาเพื่อมาเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายให้สมบูรณ์

คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์หลังนวยุคจึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Mind) และจริยธรรมดูแล (Ethic of Caring) เพื่อให้ทหารมีความคิดและจินตนาการในเชิงสร้างสรรค์ด้วยตนเองไม่ใช่การออกนโยบายมาบังคับให้ทหารปฏิบัติตามแบบปรัชญานวยุค แต่เน้นการมีส่วนร่วม (participant) กระบวนการในการเสริมสร้างจิตสำนึก ซึ่งเป็นความสุขจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามสัญญา

ปัญญา หรือสุขแท้ตามความเป็นจริงด้วยการสร้างสรรค์ ร่วมมือ ปรับตัว และแสวงหา (ปราโมทย์ หม่อมศิลา, 2561)

บทสรุป

จากการศึกษาคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารทั้ง 5 กระบวนทรรศน์ กล่าวโดยสรุปได้ว่า 1) คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์ยุคดิจิทัลดำบรรพ์ คือการแสวงหาความสุขของตนเองและครอบครัวด้วยการเอาใจผู้มีอำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ซึ่งคุณภาพชีวิตจะเน้นไปที่ความสุขทางวัตถุเป็นหลัก เพื่อให้เกิดการกินดีมีสุข ปลอดภัยและไร้กังวลเป็นพื้นฐาน 2) คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์ยุคโบราณ ตั้งอยู่บนเงื่อนไขของการทำถูกหรือผิดระเบียบวินัย กฎที่ดีมีลักษณะแบบตาต่อตาฟันต่อฟัน ไม่เลือกกว่าจะเป็นใคร ยศถาบรรดาศักดิ์ใหญ่โตหรือร่ำรวยมาจากไหน เมื่อเข้ามารับราชการทหารแล้วต้องอยู่ภายใต้ระเบียบวินัย กฎกติกาเดียวกัน ไม่มีข้อยกเว้น 3) ชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์ยุคกลาง เป็นคุณภาพชีวิตเพื่อแสวงหาความจริงอันสูงสุด และประเสริฐสุดในโลกหน้า 4) คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์นวยุคเป็นคุณภาพชีวิตสากลที่ตรงกับความ เป็นจริง เพราะความจริงที่อยู่ในสมองเป็นความเข้าใจในเรื่องคุณภาพชีวิตที่ตรงกับความ เป็นจริงของโลกและเอกภพ ทหารที่เชื่อวิทยาศาสตร์ย่อมได้คุณภาพชีวิตที่ดีเสมอ ที่ต้องเชื่อว่าคุณภาพชีวิตที่ดีของทหารกระบวนทรรศน์นวยุคจะเกิดขึ้นได้จริงตามหลักวิทยาศาสตร์ก็เพราะว่า ความ เป็นจริงมีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอนและสม่ำเสมออย่างเป็นสากล หลักวิทยาศาสตร์เป็นความจริงสากล เพราะฉะนั้น หลักวิทยาศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือและวางใจได้ที่สุด 5) คุณภาพชีวิตที่ดีของทหารตามหลักปรัชญากระบวนทรรศน์ 5 มาจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์ (ในส่วนตาข่าย) ไม่ติดกรอบความคิดเดิม ๆ (ในส่วนปมข่าย) และศิลปะในการจูงใจให้คนเชื่อ (ในส่วนใยข่าย) แต่รู้จักใช้วิจารณ์ญาณ เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน โดยมีคุณภาพชีวิต คือการพัฒนาสติปัญญาและจริยธรรมคู่เคียงเป็นการแสดงออกซึ่งพลังปัญญาของมนุษย์ ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2545ก). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- _____. (2545ข). *ปรัชญาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการศึกษาแผนใหม่*. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.
- _____. (2546ก). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มสาม ย้อนอ่านปรัชญายุคกลางของมนุษยชาติ*. กรุงเทพฯ : ฐานบัณฑิต.
- _____. (2546ข). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มสี่ ย้อนอ่านปรัชญานวยุคของมนุษยชาติ ช่วงสร้างระบบเครือข่าย*. กรุงเทพฯ : ฐานบัณฑิต.
- _____. (2546ค). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มห้า ย้อนอ่านปรัชญากังขาของมนุษยชาติ*. กรุงเทพฯ : ฐานบัณฑิต.

- ..... (2551). *คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล*. กรุงเทพฯ : เซน ปรีนติ้ง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). *ลายแทงนักคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : ซัคเซส มีเดีย.
- เกษม จันทรแก้ว. (2558). *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปราโมทย์ หม่อมศิลา. (2561). คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 8(2), 259-266.
- เมธา หริมเทพาธิป และ เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2559). *พัฒนาอย่างพอเพียงด้วยการมีส่วนร่วมเพื่อธรรมาภิบาล*. ใน รวิช ตาแก้ว/ (บก.), ประเทศไทยกับธรรมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (หน้า 207-27). กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). *ญาณปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. ใน รวิช ตาแก้ว/ (บก.), ประเทศไทยกับธรรมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (หน้า 73-87). กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์.
- Geene, B. *The Fabric of The Cosmos*. แปลโดย ดร.อรรถกฤต ฉัตรภูติ. (2552). *ถักทอจักรวาล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- Hawking, S. *The Universe in A Nutshell*. แปลโดย ดร.ชัยวัฒน์ คุประตกุล. (2544). *จักรวาลในเปลือกนัท*. กรุงเทพฯ : บริษัท พีดับบลิว พรีนติ้ง จำกัด.
-